

Verslag vlinder- en libellenreis

Bulgaarse Rhodopen

6 t/m 14 juni 2026

Georganiseerd door:

www.grazer-reizen.nl

Samenvatting

Tijdens de vlinderreis naar de Bulgaarse Rhodopen van 6 t/m 14 juni hebben we 97 verschillende soorten dagvlinders waargenomen (zie ook bijlage 1). Het meest bijzonder waren twee soorten blauwtjes, namelijk het oostelijke saffierblauwtje en het nog zeldzamere salieblauwtje. Het totaal aantal vlindersoorten dat we in de Oostelijke Rhodopen zagen kwam dit jaar uit op 79, één meer dan het vorige record van 78 uit 2024. Leuk waren de waarnemingen van de iepenpage, het vetkruidblauwtje en de zilvervlek, een parelmoervlinder. Deze soorten hadden we nog niet eerder tijdens een reis naar de Oostelijke Rhodopen gezien en worden daar bovendien zelden waargenomen. Voor de Oostelijke Rhodopen bekende, maar daardoor zeker niet minder leuke waarnemingen waren; de oostelijke pijpbloemvlinder, de Griekse vuurvinder, het geelbandspikkeldikkopje, het klein resedawitje, het oostelijk dambordje, de grote ijsvogelvlinder en de oostelijke vos. Bovendien hebben we dit jaar meer dan andere jaren kardinaalsmantels, christusdoornblauwtjes en snuitvlinders gezien.

Ondanks het slechte weer zagen we 18 soorten exclusief in de Westelijke Rhodopen. De meest opvallende soorten waren de apollovlinder, drie soorten parelmoervlinders (moeras-, woud- en steppeparelmoervlinder) en de kleine rotsvlinder. Daarnaast zagen we alleen hier de sleutelbloemvlinder, de bruine vuurvinder en de drie soorten dikkopjes: het andoordikkopje, het Bretons- en groot spikkeldikkopje. Exclusief voor de Westelijke Rhodopen waren ook vijf soorten blauwtjes: oostelijk staartblauwtje, oostelijk saffierblauwtje, esparcetteblauwtje, Balkan bruinblauwtje en valse heideblauwtje. Tot slot zagen we dit jaar alleen hier de argusvlinder, de rotsvlinder en de voorjaarserebia.

Daarnaast hebben we 31 soorten juffers en libellen gezien. Leuk waren de waarnemingen van bijzondere soorten zoals oriëntjuffer, schaduwlibel en twee soorten bronlibellen (de Turkse bronlibel en blauwoog). Bovendien zagen we de wat minder exclusieve, maar minstens zo leuke Oostelijke houtpantserjuffer en de 'festiva'-ondersoort van de bosbeekjuffer (zie ook bijlage 2).

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Dag 1 - Zaterdag 6 juni: Amsterdam – Gorno Pole.....	2
Dag 2 - Zondag 7 juni: Madzharovo	3
Dag 3 - Maandag 8 juni: Arda, Studen Kladenets en Krumovitsa.....	5
Dag 4 - Dinsdag 9 juni: Likana, Bela Reka en Armira.....	7
Dag 5 - Woensdag 10 juni: Plevun	9
Dag 6 - Donderdag 11 juni: Mostovo	10
Dag 7- Vrijdag 12 juni: Dobrostan	12
Dag 8 - Zaterdag 13 juni: Sofia	14
Dag 9 - Zondag 14 juni: Sofia - Nederland	15
Bijlage 1. Lijst met waargenomen vlinders in 2026	16
Bijlage 2. Lijst met waargenomen libellen in 2026	19
Bijlage 3. Lijst met waargenomen orchideeën in 2026	19

Dag 1 - Zaterdag 6 juni: Amsterdam – Gorno Pole

Om 8.00 uur ontmoeten we elkaar bij de incheckbalie op Schiphol. Veel tijd om elkaar te leren kennen hebben we niet, want er wordt verwacht dat de wachtrijen bij de beveiliging langer zullen zijn dan gebruikelijk. Tot onze opluchting valt dit erg mee, en rond 8.20 uur arriveren we bij de priority lane. Ik vraag beleefd of we nog naar binnen mogen, aangezien onze gereserveerde tijd officieel tot 8.15 uur geldig is. Gelukkig treffen we begripvolle medewerkers, waardoor we direct door kunnen lopen. Daarna nemen we de tijd voor een kop koffie en maken we rustig kennis met elkaar. Het instappen verloopt soepel en op tijd, en na een vlucht van ongeveer drie uur landen we in Sofia, de hoofdstad van Bulgarije. Al op de landingsbaan spotten we onze eerste vlinder van deze reis: een oranje luzernevlinder. Zodra we de douane gepasseerd zijn, ontmoeten we de eigenaar van het autoverhuurbedrijf, na wat korte plichtplegingen stappen we in het busje waarmee we ons de komende week zullen verplaatsen. Voor ons ligt een autorit van ongeveer vier uur, hoofdzakelijk over snelwegen. Halverwege maken we een korte 'comfortstop', waarna we de snelweg verlaten en onze route vervolgen via kronkelige wegen van wisselende kwaliteit. Net voordat we ons hotel bereiken, stoppen we langs de kant van de weg bij een veldje. Hier krijgen we een eerste glimp van de vlinders die typisch zijn voor de regio Oostelijke Rhodopen. Rond 19.00 uur lokale tijd (in Bulgarije is het een uur later dan in Nederland) komen we aan bij 'The Wild Farm' in Gorno Pole, een klein dorpje in de buurt van Madzharovo. Het diner staat al voor ons klaar en na de maaltijd trekken de meeste reizigers zich al snel terug naar hun kamers. We sluiten onze dag af met een goede nachtrust, de eerste van twee nachten op deze locatie.

Dag 2 - Zondag 7 juni: Madzharovo

Na het ontbijt vertrekken we naar het 'Vulture Centre' in Madzharovo. Ik parkeer de bus en zodra we uitstappen, zien we direct dat overal vlinders. De eerste vlinder die we zien, herken ik niet meteen. Na wat puzzelen blijkt het te gaan om een vrouwtje van de tweekleurige parelmoervlinder. Dit exemplaar heeft een grijsbruine bovenzijde, wat doet denken aan de vrouwelijke keizersmantels in de 'valezina'-vorm, in plaats van de typisch oranje kleur die parelmoervlinders normaal hebben. De volgende vlinder die we tegenkomen, is een bijzondere soort: het klein christusdoornblauwtje (foto). Voor veel deelnemers stond deze hoog op hun verlanglijstje, dus dat is een goed begin. Even later ontdekken we een ander insect dat, hoewel het geen vlinder is, toch veel bewondering oogst bij de groep. Het gaat om de dwarsbandwimpelstaart (*Nemoptera sinuata*) (foto), behorend tot de netvleugeligen zoals gaasvliegen en mierenleeuwen. Ze waaïen meer weg, dan dat ze vliegen want hun achterste set vleugels hebben de vorm van gedraaide wimpels, waar ze hun naam aan danken. Vandaag zullen er nog vele volgen, maar dat wisten we toen nog niet. Het grote aantal vlinders maakt het lastig om aan de wandeling te beginnen; we blijven telkens stilstaan om te kijken en foto's te maken. Toch stel ik na een tijdje voor om verder te lopen, omdat ik weet dat er onderweg nog meer moois te zien zal zijn. Wanneer we een bloemenrijk veldje op lopen, ontdekken we onze eerste kardinaalsmantel (foto). Deze blijft geduldig zitten, wat maakt dat iedereen uitgebreid de tijd krijgt om foto's te maken. We vervolgen onze tocht in een rustig tempo en bereiken vervolgens het bospad dat omhoog leidt. Daar zien we onze eerste oostelijke pijpbloemvlinder voorbij fladderen. Hoewel we er vandaag nog enkele volgen, blijkt aan het einde van de dag dat slechts één daarvan kort genoeg stil zat voor een foto. Iets verder op het pad zien we een dikkopje dat eerst als een groot dikkopje wordt geïdentificeerd vanwege zijn formaat, dat groter lijkt dan de geel-/zwartsprietdikkopjes die wij gewend zijn. We lopen door en daar zien we een dikkopje, die in eerste instantie als groot dikkopje wordt gedetermineerd, omdat hij groter lijkt dan de geel-/zwartsprietdikkopjes bij ons. We kijken nog eens goed naar de kenmerken en komen tot de conclusie dat het formaat misleidend is, want dit is toch echt een hier veelvuldig voorkomende geelsprietdikkopje (foto).

Klein Christusdoornblauwtje zet eieren af

Dwarsbandwinpelstaart (Nemoptera sinuata)

Kardinaalsmantel

Geelsprietdikkopje

Na de lunch rijden we naar Kovan koja. We stoppen op een punt met een adembenemend uitzicht op een meander van de Arda-rivier, een plek die bekendstaat als een van de meest gefotografeerde plekken in de Oostelijke Rhodopen. Toch lijkt dit indrukwekkende panorama de deelnemers niet volledig te boeien; hun aandacht is vooral gericht op het vinden van het schildzaadwitje. Hoog boven ons fladderen enkele witjes langs de bergwand, maar ze zijn te ver weg om ze met zekerheid te determineren. Af en toe komt er een dambordje voorbij, maar ook deze blijven meestal niet lang genoeg zitten om vast te stellen of het om een gewoon of oostelijk dambordje gaat. Terwijl de groep verder loopt langs de weg om de vele aanwezige vlinders te bewonderen, blijf ik bij de bus. In de omgeving hoor ik een ortolaan en een grijze gors zingen, spot ik een blauwe rotslijster op een rotspunt en scheert een slechtvalk snel door de lucht. Na enige tijd besluit ik op zoek te gaan naar de deelnemers en word onderweg beloond met het zeldzame vetkruidblauwtje, dat hier slechts sporadisch voorkomt. Ik pik de deelnemers op, waarna we via een smal, hobbelig weggetje afdalen naar de Arda-rivier. Aan het einde van de weg gaan we te voet verder. Groot is onze verbazing wanneer we onderweg een vrij vers oranjetipje ontdekken, een schaarse soort in Bulgarije die hier doorgaans alleen eind april en in mei wordt gezien, maar blijkbaar ook in juni nog actief is. Rond half vier zijn we weer terug bij de bus. Voor we weggaan en kijken we eerst nog even op de zand- en grindbank langs de rivier. Daar zien we enkele snuitvlinders drinken, terwijl ook een prachtige kardinaalsmantel zich laat bewonderen. Op de terugweg besluiten we nogmaals te proberen het schildzaadwitje te vinden. Na enige tijd zien we eindelijk een witje afdalen, na een tijdje is hij dichtbij genoeg zijn kenmerken goed waar te nemen en ja hoor onze missie blijkt geslaagd!

Dag 3 - Maandag 8 juni: Arda, Studen Kladenets en Krumovitsa

Vanmorgen vertrekken we met onze koffers richting ons volgende hotel. Onderweg maken een stop bij een ooievaarsnest. Zoals vaak het geval is, nestelden er Spaanse mussen in het nest van de ooievaar. Na ze goed te hebben bekeken en gefotografeerd, vervolgden we onze weg. Al snel zagen we een aasgier laag overvliegen en niet veel verder zagen we een zojuist aangereden steenmarter liggen. Na kort overleg besloten we toch even te stoppen, wat een uitstekende keuze bleek te zijn. Naast de bus zat prachtige kuifleeuwerik op een steen, terwijl iets verderop een zwartkopgors luid zat te zingen. Terwijl we richting de marter lopen zien we ook nog een zwarte wouw overvliegen. Vervolgens besluiten we toch maar verder te rijden, want de temperatuur loopt al flink en onze missie van vanochtend is om foto's te maken van zittende oostelijke pijpbloemvlinders. Na een rit van zo'n twintig minuten slaan we een zandpad in en parkeer ik de bus. We gaan te voet verder en hoefden niet lang te zoeken naar de oostelijke pijpbloemvlinder (foto). Sommigen blijven gelukkig lang genoeg stil zitten om goed te fotograferen. Iedereen volgt in eigen tempo het pad en onderweg zien we bijzondere soorten die in Nederland nauwelijks voorkomen, zoals het klaverblauwtje (waarvan sommige behoren tot de ondersoort *parnassia* die oranje vlekjes heeft op de onderzijde van de achtervleugel), het oostelijk resedawitje (foto) en de knoopkruidparelmoervlinder. Aan het eind van het pad zien sommige deelnemers zelfs een violette vuurvlinder, al is die niet voor iedereen weggelegd. Een andere leuke waarneming was een groepje witjes die samen aan het drinken zijn (foto) – een prachtig gezicht, vooral wanneer je ze op film vastlegt.

Mannetje oostelijke pijpbloemvlinder

Oostelijk resedawitje

Drinkgezelschap van witjes

Daarna is het de hoogste tijd voor een koffiepauze, en zoeken we een klein supermarktje op in het dorpje. Na de pauze rijden we door naar Studen Kladenets, dat vertaalt uit het Bulgaars 'koude bron' betekent. De naam past perfect bij de plek: het is er aangenaam koel en het water smaakt ons uitstekend. Hier eten we onze lunch, hoewel niet iedereen tijd heeft om rustig te zitten, want boven de beek zijn allerlei libellensoorten actief, waaronder de indrukwekkende Turkse bronlibel.

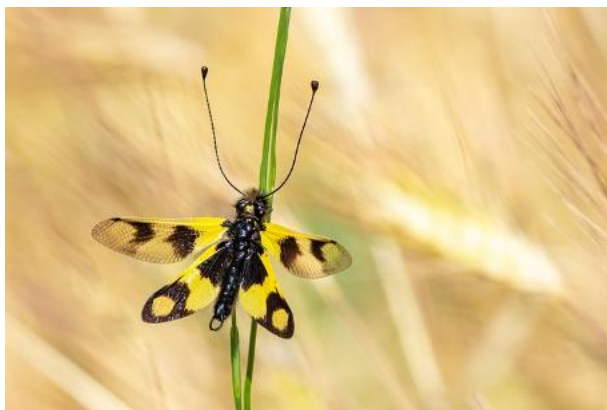
Na de lunch gaan we op zoek te gaan naar de scharrelaar, want na een korte peiling bleken er meerder mensen daar wel oren naar te hebben. We volgen de loop van de Krumovitsa-rivier en vlak bij de gelijknamige stad slaan we rechtsaf en daarna nog eens rechts, waardoor we uitkomen op de oostoever van de rivier. Als we uitstapten, horen bijeneters, wielewalen en zomertortels. Na ongeveer honderd meter het pad op lopen krijgen we enkele bijeneters prachtig te zien. Terwijl daarvan genieten, verschijnt er plotseling een scharrelaar in beeld! Kort zien we hem vliegen en gaat ook even in een boom naast ons zitten – een geweldig moment! In een wilg zingt een oostelijke vale spotvogel en na wat proberen krijgen we hem ook te zien. Achter ons zien we paartje kleine klapekster. Nog paar keer zien een glimp van een fel geel/zwart mannetje wielewaal

en uiteindelijk blijft er een geelgroen vrouwtje een tijdje in en boom zitten, zodat we haar beter kunnen bekijken. We genieten met volle teugen van al deze exotische vogels en als we terug lopen zien we nog enkele keren de scharrelaar. Dan begint de tijd te dringen, want er wacht ons nog een autorit van ongeveer een uur naar ons volgende hotel. Onderweg besloten we spontaan nog even te stoppen bij een veldje langs de weg, ter hoogte van Popsko. Dankzij wat bewolking is het wat afgekoeld en daardoor blijven de vlinders beter zitten, wat ideaal is om ze te bekijken en te fotograferen. We zien onder andere wikkeblauwtjes en meer zeldzame parelmoervlindersoorten zoals zilervlek en grote parelmoervlinders. Bij aankomst in het hotel hadden we nog net de tijd om ons even op te frissen voordat we aan tafel gaan. Na het diner nemen we de soortenlijsten door kijken we terug op een geslaagde dag vol prachtige waarnemingen. Daarna is het de hoogste tijd om moe maar voldaan onze bedden op te zoeken.

Dag 4 - Dinsdag 9 juni: Likana, Bela Reka en Armira

Vandaag volgen we de grens met Griekenland en gaan naar het uiterste zuiden van Bulgarije. Onze eerste stop is het bescheiden orchideeënreservaat Likana. We pakken onze spullen en vullen onze waterflessen, want het belooft weer een zonnige en warme dag te worden. Terwijl we het veld inlopen, ontdekken we een aantal vlinderhaften. Deze geelzwarte netvleugeligen hebben alleen een wetenschappelijke naam: *Libelloides macaronius* (foto).

Vlinderhaft (*Libelloides macaronius*)

Kegelkopbidsprinkhaan (*Empusa fasciata*)

De deelnemers fotograferen dit prachtige insect met veel enthousiasme. Vervolgens zien we een bidsprinkhaan, ook wel kegelkopbidsprinkhaan genoemd (*Empusa fasciata*) (foto). Daarna richten we ons aandacht weer op dagvlinders: op het pad zien we een witbandzandoog, in de boom een blauwe ijsvogelvlinder (foto). Onze aandacht voor dagvlinders wordt opnieuw uitgedaagd door de talloze bloeiende orchideeën, zoals hondskruid (*Anacamptis pyramidalis*) en *Ophrys oestrifera*, in het Nederlands gehoornde sniporchis genoemd en voorheen bekend als *Ophrys scolopax cornuta*. Verderop vinden we een al bijna uitgebloeide lange tongorchis (*Serapias vomeracea*) en een volledig uitgebloeide *Anacamptis*-soort, mogelijk een ijle moerasorchis of harlekijn. Onze Bulgaarse gids ziet het superzeldzame salieblauwtje (foto).

Blauwe ijsvogelvlinder

Salieblauwtje (foto Yordan Kutsarov)

Hondskruid (*Anacamptis pyramidalis*)

Na een koffiestop gaan we verder naar de Bela Reka (wat witte rivier betekent in het Bulgaars). In het dorp parkeren we de bus en wandelen op ons gemak naar de rivier. Daar verspreidt de groep zich; sommigen richten zich op de libellen, anderen speuren naar het kleine reseda witje. Als ik een paar

deelnemers weer tegenkom, blijkt dat zij de beoogde vlindersoort al hebben gezien. Dus verhoog ik mijn inspanningen en richt me op de klein witte vlindertjes die laag over de grindbank vliegen. Dit blijkt het gewenste witje te zijn en we maken een paar foto's voor ons archief. Daarna verzamelen we iedereen om naar de volgende locatie te gaan. Bij de bus aangekomen blijken we iemand te missen. Niemand weet waar hij is, dus rijd ik naar de brug en druk een paar keer nadrukkelijk op de claxon. Even later duikt er een klein groen figuurtje op in de verte. We besluiten de in schaduw te wachten, en dankzij zijn snelle terugkeer over de grindblokken kunnen we onze reis voort zetten.

Voordat we bij onze laatste stop aankomen, passeren we een bijeneter kolonie die vlak langs de weg zit. Tientallen bijeneters zitten op de vangrails, maar ze zijn moeilijk te fotograferen vanuit de rijdende auto. Onze laatste stop is bij een oude Romeinse brug over het riviertje Armira. Zodra ik uitstap, zie ik een violette vuurvlinder die nog maar door weinig deelnemers is gezien. Snel meld ik deze ontdekking, maar voordat iemand anders hem kan bewonderen, vliegt hij weg. De groep verspreidt zich volgens het bekende ritueel en wisselen als we elkaar weer tegenkomen ontdekkingen uit. In een veld met witte bloemen spotten ik een mannetje Griekse vuurvlinder (zie foto op de cover), wat voor veel enthousiasme zorgt binnen de groep. Op een zandstrandje zien we een keizersmantel.

Rond half vijf besluit ik terug te keren naar Ivaylovgrad, maar als de violette vuurvlinder opnieuw verschijnt, stellen we ons vertrek toch nog maar even uit. Terug in de stad parkeer ik bij een tankstationnetje. Sommige deelnemers halen een ijsje, terwijl anderen naar de rivier gaan op zoek naar de Turkse bronlibel. Na korte tijd zijn beide missies geslaagd en gaan we terug naar het hotel.

Dag 5 - Woensdag 10 juni: Plevun

We bereiken na een half uurtje rijden onze eerste stop van de dag. Ik parkeer de bus ergens langs de weg en we gaan op zoek naar het pad dat naar een Thracies graf leidt. Ook hier weer staan bloemen in overvloed en blijkt dat de eerste vlinders ook alweer actief. We bewegen langzaam door het veld en bij het graf improviseer ik een verhaal over deze recente ontdekking. Wanneer we ons omdraaien, zien we een grote hagedis stilzitten op een tak. Een van de deelnemers weet onopgemerkt dichtbij te komen en maakt een prachtige foto met zijn macrolens zonder de hagedis te verstoren.

We vervolgen onze reis en komen aan in het laatste dorp voordat het pad het bos in gaat. Aan het begin van het pad zien we een koningspage en terwijl we verder lopen, volgen er nog veel meer vlinders en libellen. We zien kaasjeskruid- en oostelijk kalkgraslanddikkopje (foto), een tweekleurig

hooibeestje en een dubbelstipparemoervlinder. Langs het pad jagen blauwoogbronlibellen (foto); hoewel ze zelden stilzitten, lukt het toch om er enkele foto's van te maken. Vlak voor mij landt een oostelijk tijmblauwtje, dat snel weer verdwijnt nadat ik een paar foto's heb gemaakt. Bij de beek aangekomen, zien we een drinkgezelschap van witjes en in het veld na de beek laat een kardinaalsmantel zich mooi fotograferen. Enkele deelnemers die bij de beek blijven, spotten een oriëntjuffer en kort een rouwmantel.

Blauwoogbronlibel

Witpuntoeverlibel

Na de koffie keren volgen we de weg een stukje terug om te stoppen bij een poel om libellen te bekijken. Hier ontdekken we verschillende nieuwe soorten pantserjuffers en waterjuffers voor deze reis. Ook spotten we hier de enige zuidelijke keizerlibel en witpuntoeverlibel (foto) van de reis. Dit leidt ertoe dat we deze dag maar liefst 24 soorten libellen waarnemen, waarvan 11 nieuw op onze checklist van de reis. Enkele deelnemers zien kort een grote ijsvogelvlinder en in de verte cirkelt een schreeuwarend. Dan is het tijd voor onze laatste stop van de dag. We rijden drie kwartier over kronkelige wegen naar wederom een vlinderrijk veldje. Hier zien we ons eerste zekere dambordje, nogmaals een prachtig klein christusdoornblauwtje, en ontdekken we een vers uitgevlogen iepenpage. Rond de poel aan het einde van het pad bevinden zich weer veel libellen, meerdere jonge boomkikkers, Kaspische moerasschildpadden, en in het water zwemt een ringslang. Terug in het hotel hebben we nog even tijd om te ontspannen en om ons op te frissen voor we aan tafel gaan. Na het eten maken we de balans van de dag op en daarna is het tijd om naar bed te gaan.

Dag 6 - Donderdag 11 juni: Mostovo

Vanmorgen worden we wakker met zingende wielewalen en roepende hoppen. Na het ontbijt pakken we onze koffers en nemen we afscheid van de Oostelijke Rhodopen. Op een rustig tempo, om wagenziekte te vermijden, slingerden we een uur door eindeloze velden en bossen. Onderweg stoppen we kort om een indrukwekkende grote groene sabelsprinkhaan te bewonderen. Voordat we de snelweg opgaan, stoppen we bij een benzinestation om te tanken, het sanitair te bezoeken, en een kopje koffie te drinken. De vlinders rond het station trokken echter veruit de meeste aandacht. Boven ons vlogen gierzwaluwen, en ik herkende daar een paar vale gierzwaluwen tussen. Uiteindelijk gaan we verder en draaien we de snelweg op. Na anderhalf uur verlaten we de snelweg weer rijden dwars door het centrum van Asenovgrad, een grote stad in de buurt van Plovdiv. Net buiten de stad draaiden we een landweggetje op en stoppen we bij een bruggetje. Rond de waterplassen op de weg zitten vele vlinders, zoals esparcette, heide- en boomblauwtjes. Het zijn echter de tientallen snuitvlinders die de show stelen (foto). Wanneer een auto voorbij rijdt, vliegen ze in wolken op om daarna langzaam terug te keren naar de poeltjes. De libelle-liefhebbers doken het bos in en verzamelden zich rond een beekje waar ze vijf Turkse bronlibellen tegelijk zien. Terwijl we genieten van al deze waarnemingen, eten we onze broodjes op. Daarna gaan we naar een nabijgelegen meertje. We hopen daar de grote vuurvlinder te zien, maar door recente regenval stond het water hoger en ontbreekt elk spoor van de vlinder. Op het veld langs de weg naar het meertje zagen we een knoopkruidparelmoervlinder en kregen een herkansing om parende vlinderhaften te fotograferen.

Op de weg zaten tientallen snuitvlinders

Daarna is het tijd om de bergen in te trekken. We slingeren een half uur over steile en smalle weggetjes naar boven. Eenmaal op onze bestemming springen we uit de bus om te genieten van nieuwe vlindersoorten voor deze reis. In de berm zitten naast de eerder geziene dwerg- en wikke-ook vals heide- en oostelijk saffierblauwtje (foto). Een overvliegende apollovlinder trekt begrijpelijkerwijs de meeste aandacht, maar ging helaas niet zitten, waardoor het onmogelijk is om foto's te maken. Andere nieuwe soorten die we hier zagen waren de voorjaarserebia, sleutelbloem- en argusvlinder.

Oostelijk saffierblauwtje

In de berm stonden ook diverse orchideeën; naast de al geziene gehoornde snip-orchis (*Ophrys oestrifera*) zagen we de spinnenorchis (*Ophrys sphegodes*). Ongeveer een half uur na aankomst verdwijnt helaas de zon, waardoor de vlinders minder actief worden. Desondanks laten we ons daar niet door tegenhouden en gaan we iets hoger op kijken. We rijden door het dorp en parkeerden aan de andere kant opnieuw de bus om enthousiast verder te gaan met vlinders kijken. Een mooi vers geelband-spikkeldikkopje steelt de show, en zien we soorten zoals duin- en dubbelstipparemoervlinders. Uiteindelijk moeten we ook dit veld verlaten en vertrekken we richting ons volgende hotel. Maar eerst maken we nog een stop bij Mostovo bij het kerkje. Het begon inmiddels lichtjes te regenen, waardoor we twijfelen over wat te doen. Ik stelde voor om naar het hotel te gaan, maar toen ik de deelnemers ging verzamelen bleek dat er daar moerasparemoervlinder (foto) en oostelijk staartblauwtjes te zitten, dus stappen nog maar een keertje uit om hiervan te genieten voordat we naar onze overnachtingsplek gaan. 's Avonds hebben de weerapps onze belangstelling, want er blijkt regen aan te komen en we bezinnen ons op een regenprogramma.

Dag 7- Vrijdag 12 juni: Dobrostan

Als ik vanmorgen wakker word zie ik tot mijn verbazing de zon tussen de wolken door schijnen. Dat geeft me hoop, net als de berichten van de weerapps die aangeven dat het tenminste in de ochtend droog blijft. Met een goed gevoel ga ik naar het ontbijt en om negen uur vertrekken we met de bus naar Dobrostan. Bij aankomst zien we een kleine rotsvlinder, op de plek waar gisteren een argusvlinder zat. Verder kwamen we dezelfde soorten vlinders tegen als gisteren, maar helaas geen apollovlinder. Gelukkig klopten de voorspellingen en bleef het droog, dus reden we door naar boven het dorp waar we gisteren waren geëindigd. De lagere temperatuur en bewolking hebben ook voordelen: de vlinders blijven rustiger zitten en vliegen minder snel weg, waardoor we ze beter kunnen bekijken en fotograferen. De bewolking zorgt ook voor beter licht om foto's te maken. We zien prachtige verse exemplaren van de zilervlek en duinparemoervlinder (foto) en voor het eerst tijdens deze reis ook steppeparemoervlinder (foto) en grote spikkeldikkopje (foto). De tijd vliegt voorbij terwijl we genieten van al die mooie vlinders.

Steppe- en duinparelmoervlinder

Groot spikkeldikkopje

Rond twaalf uur checkte ik nogmaals de weerapp. We blijken geluk te hebben; ondanks enkele druppels komen de echte regenbuien pas later in de middag. We besluiten een berghut op te zoeken voor een kop koffie. Bij het zwembad eten we onze broodjes op. Na de lunch gaan we snel weer de velden rondom de hut verkennen. Daar staan verschillende orchideeën en in het bos troffen we exemplaren aan van de orchidsalieeee met de verwarrende naam 'wit bosvogeltje'. Uiteindelijk begon het toch steeds harder te regenen en besluiten we terug te keren naar het hotel. Daar arriveren we rond drie uur. Mijn voorstel om de rest van de middag rustig aan te doen wordt goed ontvangen en de mensen namen de gelegenheid te baat om gemaakt foto's te bekijken, het vlinderboek te bestuderen of om een dutje te doen. Om zeven uur wordt het diner geserveerd en concludeerden we dat we inmiddels 95 verschillende vlindersoorten hebben gezien tijdens deze reis. Later bleek dat daar na zorgvuldige bestudering van onze foto's nog twee soorten bij kwamen. Namelijk de oostelijke vos op 9 juni en oostelijke luzernevlinder op 10 juni.

Dag 8 - Zaterdag 13 juni: Sofia

Vandaag is onze laatste velddag. Hoewel het droog is, blijft de temperatuur helaas steken rond de 15 graden. We beginnen de dag met een rit naar Dobrostan, maar daar zijn de weersomstandigheden niet gunstig voor de vlinders. Na een uurtje besluiten we wat af te dalen naar een pad dat ik ken en dat leidt naar een kapelletje. Wanneer we daar aankomen, prikt de zon af en toe door de wolken, waardoor er toch nog wat vlinders actief worden. De vlinders die we hier zien, zijn allemaal bekenden voor ons, zoals de grote schaduwzandoog (foto), aardbeivlinder, bruine eikenpage, heideblauwtje en duinparelmoervlinder.

Grote schaduwzandoog

Dambordje

Omdat we naar Sofia moeten rijden voor ons middagprogramma, heb ik uitgerekend dat we uiterlijk om 11 uur moeten vertrekken om op tijd te zijn. Een kwartier voor vertrek begin ik iedereen te verzamelen bij de bus. Terwijl we ons verzamelen, ontdekken we nog een dambordje (foto), een mooie afsluiter aangezien niet iedereen deze al goed had gezien. Daarna moeten we echt vertrekken. Terug in de bewoonde wereld tanken we eerst benzine en nemen dan de snelweg terug naar de grote stad. Om 15.00 uur komen we aan bij ons hotel en checken we in. We hebben nog even tijd om ons op te frissen voordat Marina ons om 16.00 uur in de lobby wacht. Zij geeft ons

een rondleiding door Sofia en deelt veel over de geschiedenis en achtergronden van het land waar we de afgelopen week doorheen zijn gereisd. Na alle interessante informatie is het tijd voor het avondeten in het restaurant onder het hotel. We sluiten de avond af met een rondje waarin iedereen vertelt over zijn mooiste waarnemingen van de reis.

Dag 9 - Zondag 14 juni: Sofia - Nederland

Vanochtend gaat de wekker midden in de nacht, want om 4.30 uur verzamelen we in de hotellobby om met de taxi naar het vliegveld te gaan. Daar komen we iets voor 5 uur aan en blijkt het al behoorlijk druk. Daarom sluiten we achteraan in de rij om de bagage af te geven en door de security te gaan. Daarna hebben we nog even tijd voor een ontbijtje en met het laatste geld uit de pot kopen we voor iedereen een kop koffie of thee. Vervolgens gaan we boarden en om 9 uur Nederlandse tijd landden we op het vertrouwde Schiphol. We moeten wel even wachten bij de bagageband, maar uiteindelijk heeft iedereen zijn koffer en nemen we afscheid. Daar nodigt Nico ons voor een reünie bij hem in Noord-Holland.

Iedereen bedankt voor zijn bijdrage aan deze succesvolle reis én voor de gezellige week samen. Hopelijk tot ziens!

Fokko Erhart
Arnhem, 10 juli 2026

© Kees van den Dungen
(Foto: Kees van den Dungen)

© Tekst & foto's tenzij anders vermeld: Fokko Erhart/wildernisfoto.nl
Niets uit dit document mag worden gereproduceerd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van GRAZER Reizen.

Bijlage 1. Lijst met waargenomen vlinders in 2026

dag	Nederlandse naam	06-jun	07-jun	08-jun	09-jun	10-jun	11-jun	12-jun	13-jun	Engelse naam
.	dikkopjes									
4	aardbeivlinder			X	X	X		X	X	Grizzled Skipper
7	groot spikkeldikkopje							X		Large Grizzled Skipper
6	bretonsspikkeldikkopje						X	X		Oberthur's Grizzled Skipper
4	geelbandspikkeldikkopje				X		X			Yellow-banded Skipper
4	oostelijk kalkgraslanddikkopje				X	X	X	X		Red Red-underwing Skipper
5	kaasjekruiddikkopje			X		X	X	X	X	Mallow Skipper
6	andoorndikkopje						X			Marbled skipper
4	oostelijk andoorndikkopje			X	X					Oriental marbled skipper
4	dwergdikkopje				X	X	X			Lulworth Skipper
2	zwartsprietdikkopje		X	X	X	X	X			Essex Skipper
2	geelsprietdikkopje		X	X	X	X	X	X		Small Skipper
4	groot dikkopje				X	X	X			Large Skipper
.	grote pages									
6	apollovlinder						X			Mountain Apollo
2	oostelijke pijpbloemvlinder		X	X	X	X	X			Eastern Festoon
2	koningspage		X	X		X	X			Scarce Swallowtail
2	koninginnenpage		X		X		X			Swallowtail
.	witjes									
2	boswitje		?							Wood White
1	groot geaderd witje	X	X	X	X	X	X	X	X	Black-veined White
2	groot koolwitje		X	X	X	X	X		X	Large White
1	klein koolwitje	X	X	X	X	X	X	X	X	Small White
1	scheefbloemwitje	X	X		X	X				Southern Small White
1	klein geaderd witje	X	X	X	X	X	X	X		Green-veined White
2	schildzaadwitje		X							Krueper's Small White
4	klein resedawitje				X					Small Bath white
1	oostelijk resedawitje	X	X	X	X		X			Eastern Bath White
2	oranjetipje		X							Orange Tip
1	oranje luzernevlinder	X	X	X	X	X	X	X	X	Clouded Yellow
5	oostelijke luzernevlinder					X				Eastern Pale Clouded Yellow
4	citroenvlinder				X	X	X			Brimstone
6	sleutelbloemvlinder						X	X		Duke of Burgundy
2	snuitvlinder		X		X		X			Nettle-tree Butterfly
.	kleine pages									
3	kleine sleedoornpage			X			X			Sloe Hairstreak
2	bruine eikenpage		X	X	X	X			X	Ilex Hairstreak
5	iepenpage					X				White-letter Hairstreak
2	groentje		X		X	X	X			Green Hairstreak
.	vuurvinders									
1	kleine vuurvlinder	X	X	X	X	X	X			Small Copper
4	griekse vuurvlinder				X	X				Grecian Copper
7	bruine vuurvlinder							X		Sooty Copper
3	violette vuurvlinder			X	X	X			X	Purple-shot Copper
.	blauwtjes									
4	klein tijgerblauwtje				X					Lang's Short-tailed Blue
2	klein christusdoornblauwtje		X	X	X	X				Little Tiger Blue
4	dwergblauwtje				X		X			Little Blue

	Nederlandse naam	06-jun	07-jun	08-jun	09-jun	10-jun	11-jun	12-jun	13-jun	Engelse naam
6	oostelijk staartblauwtje						X			Eastern Short-tailed Blue
1	boomblauwtje	X	X	X	X	X	X	X		Holly Blue
4	salieblauwtje				X					Bavius Blue
5	oostelijk tijmblauwtje					X	X			Eastern Baton Blue
2	vetkruidblauwtje		X		X		X			Chequered Blue
6	oostelijk saffierblauwtje						X	X	X	Balkan Zephyr Blue
3	klaverblauwtje			X	X	X	X	X		Mazarine Blue
3	wikkeblauwtje			X			X	X		Amanda's Blue
3	groot tragantblauwtje			X						Escher's Blue
6	esparcetteblauwtje						X			Chapman's Blue
1	icarusblauwtje	X	X	X	X	X	X	X	X	Common Blue
7	Balkan bruin blauwtje							X		Blue Argus
1	bruin blauwtje	X	X	X	X	X	X	X	X	Brown Argus
2	vals bruin blauwtje		?							Mountain Argus
3	heideblauwtje			X	X	X	X	X	X	Silver-studded Blue
6	vals heideblauwtje						X			Idas Blue
3	kroonkruidblauwtje			X			X	X		Reverdin's blue
ijsvogelvlinders, zwevers en weerschijnvlinders										
5	grote ijsvogelvlinder					X				Poplar Admiral
2	blauwe ijsvogelvlinder		X		X	X	X			Southern White Admiral
schoenlappers										
2	atalanta		X	X	X	X	X			Red Admiral
2	distelvlinder		X	X	X	X	X	X		Painted Lady
2	dagpauwoog		X	X	X	X				Peacock
1	kleine vos	X					X			Small Tortoiseshell
2	gehakelde aurelia		X	X	X	X	X			Comma
5	rouwmantel					X				Camberwell Beauty
2	grote vos		X		X	X	X	X		Large Tortoiseshell
4	oostelijke vos				X					Yellow-legged Tortoiseshell
parelmoervlinders										
2	duinparelmoervlinder		X				X	X	X	Niobe Fritillary
3	grote parelmoervlinder			X						Dark Green Fritillary
3	keizersmantel			X	X	X	X			Silver-washed Fritillary
2	kardinaalsmantel		X		X	X				Cadinal
1	kleine parelmoervlinder	X	X	X	X	X	X	X	X	en of Spain Fritillary
5	dubbelstipparelmoervlinder					X	X			Twin-spot Fritillary
2	braamparelmoervlinder		X	X	X	X	X	X	X	Marbled Fritillary
3	zilvervlek			X				X		Pearl-bordered Fritillary
6	moerasparelmoervlinder						X			Marsh Fritillary
3	knoopkruidparelmoervlinder			X	X	X	X	X		Knapweed Fritillary
3	veldparelmoervlinder			X	X	X	X	X		Glanville Fritillary
6	woudparelmoervlinder						X	X		False Heathf Fritillary
2	tweekleurige parelmoervlinder		X	X	X	X	X	X	X	Spotted Fritillary
2	toortsparelmoervlinder		X	X	X	X	X	X	X	er Spotted Fritillary
4	bosparelmoervlinder				X	X	X	X		Heath Fritillary
7	steppeparelmoervlinder							X		Nickerl's Fritillary

	Nederlandse naam	06-jun	07-jun	08-jun	09-jun	10-jun	11-jun	12-jun	13-jun	Engelse naam
.	zandogen									
1	grote schaduwzandoog	X	X	X	X	X	X		X	Lattice Brown
2	bont zandoogje		X							Speckled Wood
6	argusvlinder						X			Wall Brown
6	rotsvlinder						X			Large Wall Brown
6	kleine rotsvlinder						X			Northern Wall Brown
2	bruin zandoogje		X	X	X	X	X		X	Meadow Brown
.	erebia's									
6	voorjaarserebia						X	X		Woodland Ringlet
.	dambordjes, heremiten, saterzandogen, heivlinders en boswachters									
5	dambordje					X			X	Marbled White
5	oostelijk dambordje					X	X			Balkan Marbled White
4	witbandzandoog				X	X	X			Great Banded Grayling
.	hooibeestjes									
5	tweekleurig hooibeestje					X				Pearly Heath
2	hooibeestje		X	X	X	X	X	X	X	Small Heath
	Dagtotaal	13	41	42	54	54	66	36	21	
	Nieuwe soorten	13	29	12	15	10	14	4	0	
	REISTOTAAL	97								

‡ parelmoervlinder ssp. meridionalis

1

oranje luzernevlinder ssp. Helice

					1	1			
Kolibrievlinder		X	X	X	X	X			Macroglossum stellatarum
Dwarsbandwimpelstaart		X							Nemoptera sinuata
Phagea vlinder		X				X			Amata phegea
Vlinderhaft				X		X			Libelloides macaronius
Gamma uil			X	X	X	X			Autographa gamma

Bijlage 2. Lijst met waargenomen libellen in 2026

T	Nederlandse naam	06-jun	07-jun	08-jun	09-jun	10-jun	11-jun	12-jun	Engelse naam
.	Beekjuffers								
2	Bosbeekjuffer		X	X	X	X	X		Beautiful Demoiselle
2	Weidebeekjuffer		X	X	X	X	X		Banded Demoiselle
.	Orientjuffers								
5	Oriëntjuffer					X			Odalisque/Oriental damselfly
.	Pantserjuffers								
5	Houtpantserjuffer					X			Green Emerald Damselfly
5	Tangpantserjuffer					X			Emerald Spreadwing
5	Zwervende pantserjuffer					X			Southern Emerald damselfly
.	Waterjuffers								
1	Gaffelwaterjuffer	X				X			Dainty Damselfly
5	Grote roodoogjuffer					X			Large Red-eyed
5	Watersnuffel					X			Common Blue Damselfly
5	Kanaaljuffer					X			Goblet-marked Damselfly
2	Lantaarntje		X	X		X	X		Common Bluetail
5	Vuurjuffer					X			Large Red Damselfly
.	Breedscheenjuffers								
2	Blauwe breedscheenjuffer		X	X	X	X	X		Blue Featherleg
.	Glazenmakers								
5	Zuidelijke keizerlibel					X			Lesser Emperor
2	Grote Keizerlibel		X	X	X	X	X		Blue Emperor
4	Schaduwlibel				X				Eastern Spectre
.	Rombouten								
2	Kleine tanglibel		X		X	X		X	Small Pincertail
.	Bronlibellen								
4	Blauwoogbronlibel				X	X			Blue-eyed goldring
3	Turkse bronlibel			X	X	X	X		Turkisch Goldring
.	Glanslibellen								
3	Zuidelijke glanslibel			?					Balkan Emerald
2	Bulgaarse glanslibel		X						Bulgarian Emerald
.	Korenbouten								
2	Platbuik		X	X	X	X	X		Broad-bodied Chaser
6	Bruine korenbout						X		Scarce Chaser
5	Gewone oeverlibel					X	X		Black-tailed Skimmer
6	Beekoeverlibel						X		Keeled Skimmer
3	Zuidelijke oeverlibel			X	X	X	X		Southern Skimmer
5	Witpuntoeverlibel					X			White-tailed skimmer
2	Vuurlibel		X	X		X	X		Broad Scarlet
4	Bruinrode heidelibel				X	X	X		Common Darter
6	Windvaantje						X		Black Pennant
.	Dagtotaal	1	9	10	11	24	14	1	
.	Nieuwe soorten	1	9	3	3	11	3	0	
.	REISTOTAAL	31							

Bijlage 3. Lijst met waargenomen orchideeën in 2026

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Engelse naam	Locatie
Ijle moerasorchis	Anacamptis laxiflora	Loose-flowered Orchid	OR
Hondskruid	Anacamptis pyramidalis	Pyramidal Orchid	OR
Wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia	Narrow-leaved helleborine	WR
Balkanhagedisorchidee	Himantoglossum calcaratum	Balkan Lizard Orchid	OR
Grote keverorchis	Neottia ovata	Common Twayblade	WR
Gehoornde sniporchis	Ophrys oestrifera	Horned Orchid	OR + WR
Spinnenorchis	Ophrys sphegodes	Early spider Orchid	WR
Purperorchis	Orchis purpurea	Lady Ochid	WR
Bergnachtorchis	Platanthera chlorantha	Greater butterfly Orchid	WR

GRAZER Reizen is een bedrijf van Fokko Erhart. Naast mijn werk in het natuurbeheer organiseer ik sinds 2006 kleinschalige volledig verzorgde natuurreizen. Tijdens deze reizen ligt de nadruk op het op een ontspannen manier beleven van prachtige natuur. Ze zijn ontstaan vanuit mijn enthousiasme voor de streek, zijn gebaseerd op vele veldbezoeken en ontwikkeld samen met lokale deskundigen. Iedereen is welkom! Kijk voor meer informatie op: www.grazer-reizen.nl

Lippe Biesterfeldstraat 29-1
6824 LK Arnhem
E: fokko.grazer@telfort.nl
T: +31(0)26-785 1080
W: www.grazer-reizen.nl